

СТ А Н О В И Щ Е

От: проф. д. н. Ивайло Христов Христов, УНСС, *Научна специалност: „Организация и управление извън сферата на материалното производство“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* „Организация и управление извън материалното производство (медии и комуникации)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Симона Василева Димитрова**

Тема на дисертационния труд: **Нови бизнес модели в печатните медии**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 523/11.03.2022 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Медии и обществени комуникации“ /факултет „Икономика на инфраструктурата“* на УНСС по *научна специалност* „Организация и управление извън сферата на материалното производство (медии и комуникации)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 585/22. 03. 2019. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 26. 02. 2019 – 26.02.2022 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд на Симона Димитрова се състои от увод, изложение в три глави, заключение, научни приноси, списък с научни публикации, списък с графики и таблици, приложения и библиография. Общият обем е 200 страници. Използвани са 20 таблици, 1 фигура, 20 графики и 77 източници.

Актуалността на темата, избрана от докторантката Симона Димитрова е във всякакво съмнение. Тя кореспондира с променената медийна парадигма и масираното навлизане на дигиталните технологии в пресата. Текстът е фокусирана върху анализа на няколко ключови точки в бизнес модела на печатните медии, довели до трансформация на цялата им система, в резултат на дигитализацията,

глобализацията и конвергенцията. От производството до крайния продукт се наблюдава промяна - издателите са погълнати от мултиплатформените предприятия, за да оцелеят, каналите за дистрибуция са различни, начините и средствата за потребление също. Тоест новата дигитална реалност въздейства на всички компоненти във веригата на стойността на медийния продукт от производството до потреблението. Те са довели до възможности за новаторски практики и нови начини за взаимодействие с аудиториите, а те от своя страна вече очакват съдържанието да е налице когато и където искат и то не кое и да е съдържание, а отговарящото на техните вкусове, настроения и очаквания. Днес във възход са дигиталните медии. Там по-трудно може да се налагат виждания и да се цензурира информация. Същевременно в епохата на интернет и дигитализация е налице друг тип комуникация, която не свежда единствено до пасивно потребление на медийните продукти, но и до активна употреба на медийните технологии, до способността съвременния човек да се ориентира в потоците от информация, да разпознава факти, лъжи и псевдоинтерпретации.

Основната цел на дисертацията е да се анализира пазарът на печатните медии и появата на нови бизнес модели, приложени от световните медии, които навлизат и в България. Задачите, произтичащи от тази цел са: преглед на основните понятия в темата и теоретичните конструкции; характеристика на печатните медии – вестници и списания; анализ на пазара на печатните медии в България; анализ на новите бизнес модели и примери с успешни европейски модели и анализ на промяната на журналистическите компетенции.

Обект на изследването са печатните медии, а предмет: новите бизнес модели в тях.

Тезата, заложената в дисертацията на Симона Димитрова е, че в дигитална, трансформираща се среда българските печатни медии се променят и адаптират към дигитализацията на медийния пазар, като елиминират старите бизнес модели и търсят нови начини за създаване на печалба.

Същността на дисертацията е да очертае и анализира прехода от класическите бизнес модели на печатните медии към нови модели, включително чрез реформиране на вече съществуващите. За този цел докторнатката е направила преглед

на глобалните бизнес модели в печатните медии чрез успешните практики на някои световни издания като „Ню Йорк Таймс“, „Гардиън“ и „Нешънъл Джогеографик“, като са търсени съответствия в българската пазарна действителност. Конкретно - анализ на пазара на печатните медии в България, обхващащ 3-годишен период от 2019 г. до 2021 с фокус „Медийна група България“. Централният въпрос, на който търси отговор Симона Димитрова в своята дисертация - е как да бъдат спасени финансово печатните медии в дигиталната епоха.

Този процес, според докторантката, не е еднозначен. Тъй като наборът от професионални способности е нараснал и силно се е обогатил след пренасяне на медийната дейност в онлайн среда чрез трансфер, конвергенция и добавяне на нови квалификации и нови компетенции на журналистите. Допълнително утежняващо обстоятелство, но което справедливо обръща внимание докторантката, е коронавирус пандемията. Тя нагледва показва, че качествена журналистика е незаменима, но и силно уязвима. Ето защо в дисертацията се проследява въздействието на трансформиращата вълна в медиите, като се започва от технологиите, комуникациите и се стигне до потребителите. Метаморфозите са революционни. Разгледани са различни теории на водещи автори в областта, които описват през какво е минала тази трансформация и до какво е довела. Описани са и прогнозите, които те дават за бъдещето на печатните медии. Разгледани са теориите на Лев Манович, Роджър Фидлър и др.

Основателно Симона Димитрова посочва, че бизнес моделите не са установени, те са динамични, зависят от пазара и изданието, но много често промяната е деструктивна, т.е. старият пазар не просто се променя, той изчезва, за да се появи силно изменена верига на създаване на стойността. Успоред с това, Симона Димитрова е разгледала тежкото финансово състояние на печатните медии не само като резултат от дигиталната трансформация и дефектите на медийния пазар, но и в по-широк план: като резултат от кризите и рисковете на неолибералния капитализъм, господстващ глобално през последните няколко десетилетия. Заложена е тезата, че през последните двадесет години пазарът на печатните медии у нас е претърпял сериозни пазарни трансформации, довели до значителен спад на тиражите на вестниците, отлив на аудиторията и рекламодателите и изместването им към дигиталното пространство,

сnižаването на качеството на предлаганото съдържание, липсата на прозрачност в собствеността и финансирането на медиите, ограниченият плурализъм на мнения, засилването на жълтата преса, пожълтяването на т.нар. сериозни вестници и неефективната саморегулация.

Същевременно жанровите форми в традиционните медии продължават да се подчиняват на утвърдените изисквания, но в същото време гъвкаво се приспособяват към новите информационни потребности на аудиторията. Засилва се медийното присъствие в интернет и се променят начините на общуване с различните специализирани аудитории и целеви публики. Тук фундаменталният въпрос е за бъдещето на печатните медии и в частност на вестниците. Тоест, кой и защо (не) четете вестници днес? В този смисъл обречена ли е на гибел българската преса или има шанс за възвръщане, макар и онлайн? Симона Димитрова е разгледала този проблем в два аспекта. От една страна е илюстрирала измеренията на кризата в пресжурналистиката – отлива на читатели, „залеза“ на ритуала на четене, отчуждението на младата публика от печата и трудната медиаморфоза на изданията. Но, в същото време, е показала пътя към „позитивния сценарий“ за българските вестници – който изисква по-голям фокус върху качествено журналистическо съдържание и читателско изживяване в мултимедийната среда.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд на Симона Димитрова са използвани теоретични и емпирични методи - анализ на научна - икономическа и статистическа литература, както и маркетингови проучвания. Направени са две авторски непредставителни емпирични социологически изследвания. Първото е дълбочинни полуструктурирани интервюта с експерти в медийната област. Второто - структуриран въпросник с цел извличане на количествена информация от потребителите. Целта на тези теренни изследвания е да се направи обективна моментна картина на бизнес моделите на печатните медии в България, в условията на COVID-19. Зададена по този начин методологията позволява да се изпълнят поставените цели и задачи и да се постигнат чаканите научни и научно-приложни резултати. Анализирани са силните и слабите

страни на основните бизнес модели, които могат да гарантират устойчивост на медийното предприятие в дигиталната епоха.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертацията на Симона Димитрова има интердисциплинарен характер. Различните аспекти на проблематиката са проследени чрез ракурсите на: медийната икономика, медийният мениджмънт, социологията на медиите. Открити приноси носи извеждането и систематизирането на 14 успешни международни бизнес модела, които могат да се адаптират в България: абонамент, журналистика на живо, донорско финансиране, микроплащания, качествена журналистика, разследваща журналистика и пр. Те са мислени като начини за съхраняване престижа на съвременната журналистика и гарантиране на стабилни приходи за съответната медия.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикациите са три на брой и са достатъчни да придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Те се вписват напълно в темата на дисертацията и са достатъчно добре озвучени в публичното пространство.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът следва структурата на дисертационния труд. Написан е съобразно всички академични изисквания за този жанр и дава възможност да се открият тезите и хипотезите, заложи в текста. Нещо повече, авторефератът звучи като самостоятелен текст, а не като умален вариант на дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси:

През 1968 г. Маршал Маклуън и Куентин Фиоре в книгата „Война и мир в глобалното село“ предвиждат влиянието на модерните технологии за масова комуникация върху човешкия свят. Те акцентират върху опасността от т.нар. „самоампутация“ на човешката природа, представляваща изгубването на личностна

идентификация в глобалния информационен свят. Днес този процес е въвн от всякакво съмнение. Ето защо при евентуалното издаване на дисертацията този аспект би могъл по-отчетливо да присъства. В този контекст бих си позволи да задам следния въпрос: каква е ролята на аудиторията в прехода от печатната към дигиталната епоха?

8. Заключение

Дисертацията носи безспорен приносен характер, засяга проблеми, които което тепърва ще имат нееднозначно развитие. Представената документация за защита на докторантката е пълна, спазени са всички академични и процедурни изисквания. Всичко това ми дава основание да гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Симона Василева Димитрова и да призова уважаемо научно жури да стори същото.

Дата / място

9.04.2022 г.

София

Подпис: проф. д. н. Ивайло Христов

Забележка: Препоръчителен обем за становище относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“: 3 стандартни страници.

REVIEW

By: Prof. Dr. Sc. Ivaylo Hristov, UNWE, Department of Media and Public Communications, scientific speciality *Organization and management beyond the sphere of material production*.

Regarding: competition for education and scientific degree PhD, scientific speciality *Organization and management beyond the sphere of material production (Media and communication)* in UNWE.

Author of the dissertation: **Simona Vasileva Dimitrova**

Grounds for presenting the review: member of the scientific jury for defence of the dissertation by virtue of Order 523/11.03. 2022 issued by UNWE's rector.

1. Information about the doctoral candidate

The doctoral candidate studied under a doctoral program at the department of *Media and public communication* / The economics of infrastructure faculty at UNWE under the scientific speciality *Organization and management beyond the sphere of material production (Media and communication)* by virtue of Order № 585/22. 03. 2019 of the Vice-rector in charge of RND. She studied full time in the period 26.02. 2019 – 26.02. 2022.

2. General characteristics of the presented dissertation

Simona Dimitrova's dissertation consists of an introduction, exposition in three chapters, conclusion, scientific contributions, list of scientific publications, list of charts and tables, appendices and bibliography. The total volume is 200 pages. 20 tables, 1 figure, 20 charts and 77 sources have been used.

The topicality of the topic chosen by doctoral candidate Simona Dimitrova is beyond doubt. It addresses the changed media paradigm and the massive introduction of digital technologies in the press. The text is focused on the analysis of a couple of key points in the print media's business model, which led to a transformation of their whole system, as a result of digitalization, globalization and convergence. A change is observed from the

production to the end product – the publishers have been taken over by the multi-platform enterprises, in order to survive, the distribution channels have changed, so have the ways and means of consumption. That is, the new digital reality impacts all components in the chain of the value of the media product from production to consumption. They have resulted in opportunities for innovative practices and new ways of interaction with the audiences, and the latter, on their part, expect that the content will be present whenever and wherever they want it to be, moreover, not just any content, but the one that addresses their tastes, attitudes and expectations. Digital media are on the rise today. It is more difficult to impose views and censor the information there. At the same time in the internet and digitalization era a new type of communication is observed, which does not boil down only to the passive consumption of media products, but to an active usage of media technologies, to the ability of the contemporary person to orient themselves in the flows of information, to recognize facts, lies and pseudo-interpretations.

The basic aim of the dissertation is to analyze the print media market and the emergence of new business models, implemented by the world media, which are introduced in Bulgaria as well. The tasks ensuing from this aim are: review of the basic concepts in the topic and the theoretical constructs; characterization of the print media – newspapers and magazines; analysis of the print media market in Bulgaria; analysis of the new business models and examples of successful European models and analysis of the change in the competence of journalists.

The research object are the print media: the new business models in them

The major assumption (thesis) of Simona Dimitrova's dissertation is that in a digital, transforming environment, the Bulgarian print media change and adapt to the digitalization of the media market, eliminating the old business models and seek new ways to generate profit.

The essence of the dissertation is to outline and analyze the transition from the print media's classical business models to new models, including by reforming the already existing ones. To this end the doctoral candidate has made an overview of the global business models in the print media via the successful practices of some world journals such as New York Times, the Guardian and National Geographic and correspondences are sought in the Bulgarian market reality. Particularly – analysis of the print media market in Bulgaria,

encompassing a three-year period 2019-2021 with a focus on Media Group Bulgaria. The central question Simona Dimitrova addresses in her dissertation is – how the print media can possibly be bailed out in the digital era.

According to the doctoral candidate, this process is not unambiguous. Since the set of professional skills has grown and has been highly enriched after the media activity has been transferred to an online environment through a transfer, convergence and the journalists' acquiring new qualifications and new competencies. An additionally burdening circumstance, which the doctoral candidate justifiably pays attention to, is the coronavirus pandemic. It demonstrated that although quality journalism is irreplaceable, it is strongly vulnerable. Therefore the dissertation considers the impact of the transforming wave in the media, starting with the technologies, communications and ending up with the consumers. The metamorphoses are revolutionary. Different theories of leading authors in the area are discussed, which outline what this transformation has passed through and what it has resulted in. The forecasts they make about the future of the print media have been described. Lev Manovich's, Roger Fiddler's and other theories are treated.

Justifiably Simona Dimitrova argues that the business models are not fixed, they are dynamic, depend on the market and the edition, nevertheless the change is often destructive, that is, the old market not merely changes, it disappears so that a strongly modified chain of value creation appears. At the same time Simona Dimitrova has considered the difficult financial state of the print media not only as a result of digital transformation and the defects of the media market, but also in a wider context: as a result of the crises and the risks of neoliberal capitalism, which have been globally dominating in the past couple of decades. The thesis has been proposed that in the past 20 years the print media market in Bulgaria has undergone serious market transformations, which has led to a considerable decrease of the newspapers' circulation, withdrawal of the audience and advertisers and their shift to the digital space, lowering the quality of the offered content, the lack of transparency of the ownership and financing of the media, the limited pluralism of opinions, strengthening the yellow press, the so called serious newspapers went yellow and the inefficient self-regulation.

At the same time the genre forms of the traditional media continue to be subordinate to the established requirements. However they flexibly adapt to the audience's new

information necessities. The media presence in internet is becoming stronger and the means of communication with different specialized audiences are changing. The fundamental question here concerns the future of the print media and the newspapers in particular. That is, who and why reads (does not read) newspapers today? In this respect is the Bulgarian press doomed to die or does it stand the chance of revival, albeit online. Simona Dimitrova has considered this problem from two viewpoints. On the one hand, she has illustrated the dimensions of the crisis in press journalism – the withdrawal of readers, the “sunset” of the reading ritual, the young audience’s alienation from the press and the difficult mediamorphosis of the editions. However, at the same time she has shown the way to the “positive scenario” for the Bulgarian newspapers – which requires a greater focus on the quality journalist content and the reader’s experience in a multimedia environment.

1. Assessment of the achieved scientific and the applied-science results

Simona Dimitrova uses in her dissertation theoretical and empirical methods – analysis of a scientific-economic and statistical literature, and also marketing research. The author has conducted two unrepresentative empirical sociological studies. The first comprises deep semi-structured interviews with experts in the media sphere. The second – a structured questionnaire with the aim of deriving quantitative information from the consumers. The aim of these terrain studies is to make an objective moment picture of the business models of the print media in Bulgaria, under conditions of COVID-19. Set in this way the methodology provides for fulfilling the set aims and tasks and achieving the expected scientific and applied-science results. Both the strong and weak points of the basic business models, which may guarantee the viability of the media enterprise in the digital era, have been analyzed.

2. Assessment of the scientific and applied-science contributions

Simona Dimitrova’s dissertation has an interdisciplinary character. The different aspects of the problems are studied from the following perspectives: media economy, media management, the sociology of media. A clear contribution is the derivation and systematization of 14 successful international business models, which can be adapted in Bulgaria: subscription, live journalism, donor financing, micro-payments, quality journalism, investigative journalism etc. They are considered ways to preserve the prestige of contemporary journalism and guarantee stable income for the respective media.

3. Assessment of the publications related to the dissertation.

There are 3 publications and they are enough to acquire the education and scientific degree “doctor”. They are fully in line with the topic of the dissertation and are well publicized in the public space.

4. Assessment of the PhD abstract

The PhD abstract follows the structure of the dissertation. It has been written in compliance with all academic requirements for this genre and provides the opportunity to highlight the theses and hypotheses, defined in the text. Moreover the PhD abstract sounds like an independent text, not as a reduced variant of the dissertation.

5. Critical remarks, recommendations and questions:

In 1968 Marshall McLune and Quentin Fiore in their book *War and Peace in the global village* predict the impact of modern technologies for mass communication on the world. They stress the danger from the so-called self-amputation of human nature, which is losing your personality identification in the global information world. This process today is beyond any doubt. Therefore if the dissertation is possibly published, this aspect can be more markedly present. In this context, I would ask the following question: what is the audience’s role in the transition from a print to a digital era?

6. Conclusion

The dissertation has a doubtless contribution since it tackles problems which are yet to have an unambiguous development. The documentation submitted by the doctoral candidate is full, all academic and procedural requirements have been met. All this gives me the grounds to vote positively for conferring the education and scientific degree “Doctor” to Simona Vaslieva Dimitrova and to call on the scientific jury to do the same.

Date/place

signature: prof. Dr. Sc. Ivaylo Hristov

9.04. 2022

Sofia

Note: the recommended volume for a review regarding a dissertation for conferring the education and scientific degree “Doctor” is 3 standard pages.